

OM VÅRAT URSPRUNG

ur LE ROMAN DE NOS ORIGINES

GILLES DAUVÉ

Som en slags fortsättning på/komplement till *Vägrandets dynamik* som *riff-raff* gav ut publicerar vi här en äldre text av Gilles Dauvé, författad 1983 under pseudonymen Jean Barrot i *La Banquise* [la băkiz] ['pack-isen'], som tyvärr inte fanns med i antologin. Den del av texten som vi översatt till svenska är den enda delen som, vad vi vet, finns översatt till engelska.

Denna del diskuterar delar av det teoretiska ursprung som dåvarande *La Banquise* byggde på, dvs den italienska och tyska/holländska kommunistiska vänstern (inkl. *Socialisme ou Barbarie*) och *Situationistiska internationalen*. Texten diskuterar dessa strömningars respektive förtjänster och brister/felaktigheter.

f.k. feb. 2005

för kommunism 2005

Om vårt ursprung

ur Le Roman de nos Origines,
La Banquise #2 1983

av Gilles Dauvé (aka Jean Barrot) *et al*

för kommunism, april 2005

forkommunism@yahoo.se

översättning: PHFK

Ingen egendomsrätt till översättningen,
men ange källan.

för kommunism är ett projekt för spridandet av kommunistiska idéer i syfte att vara en del av diskussionen bland militanta arbetare och andra om en revolutionär strategi.

för kommunism representerar inga andra än sig själva, utan är bara en bland många röster i arbetarklassen. Projektet handlar inte om att skola utan för att ge sitt blygsamma bidrag till undanröjandet av ideologiska hinder i klasskampen. Det viktigaste medlet för detta är dock arbetarnas självständiga *verkliga* kamp.

För arbetarklassens befrielse – upphävandet av sig själv som klass och med det hela mänsklighetens befrielse – behöver vi inget självutnämnt ledarskap i form av (för-) medlande partier eller fackföreningar. För vår befrielse måste vi organisera oss självständigt i kamp och lita till vår egna kollektiva förmåga; organisering och tillit som skapas i och som ett resultat av kamp. Kommunismen är den verkliga rörelse som upphäver sakernas kapitalistiska tillstånd.

Vad som gäller i nuläget är att som *en* del i arbetarklassen kämpa tillsammans med våra kamrater som jämlikar. Allt som stärker självtilliten och självaktiviteten, som stärker arbetarna som klass skall stödjas och uppmuntras. Allt som hämmar det samma, som ökar passiviteten och tilltron till auktoriteter i stat, fack och partier måste i alla lägen motarbetas.

Från den tyska vänstern till Socialisme ou Barbarie

En kommunistisk rörelse, som var universell till sin natur och som hade företagit sig erövrandet av världen i kapitalismens fotsteg, hade manövrerat till att inte ta offensiven annat än i centrala Europa. Nu var det nödvändigt för den att ägna sig åt att utvärdera kontrarevolutionens motsättningar, med början med sig själv.

Den därpå följande revolutionära generationen hade fördelen av att kunna kasta en klarare blick mot denna period, men skulle stöta på ytterligare en svårighet i möjligheten att kunna gå tillbaka till teoriernas källor, vars ekon hade blivit högre än deras ursprungliga ljud.

Krigsutbrottet 1914 bevisade den borgerliga världens och arbetarrörelsens monstruösa konkursmässighet. Efter att den borgerliga humanismen och lönarbetets reformism hade kollapsat vid sidan av varandra i skyttegravarnas lera agerade emellertid båda som om denna katastrof inte hade förkastat den grund varpå de hade levt och drivit miljoner människor i avgrunden. Alla ägnade sig åt att återskapa samma situation som innan 1914, men bättre, modernare och mer demokratisk, emedan hela den kapitalistiska civilisationen hade bevisat sitt misslyckande och bekräftat revolutionärernas apokalyptiska

förutsägelser och varningarna från de mer klarsynta borgarna.

Vi är de sista [från den republikanska mystiken]. Nästan *après-derniers*. Omedelbart efter oss börjar en annan tid, en annan värld, en värld för dem som inte längre tror på något eller sätter någon stolthet eller lov till den (Péguy, *Our youth*).

Och för att ytterligare öka förvirringen stödde den kommunistiska internationalen och kommunistpartierna, bakom en radikal mask – Ryssland – även arbetarrörelsens återkonstituering och en uppfräschad demokrati, som inte dröjde länge innan den liknade sina föregångare.

Till skillnad från dem som fåfängt förlitade sig till aktivismen så förstod den kommunistiska vänstern kontrarevolutionens djup och drog slutsatserna av detta. De gjorde anspråk på att utgöra motståndet mot kapitalet och visade sig på grund av detta vara inkababla att lämna sina befästningar för att kunna föreställa sig de framtida grunddragen av en revolution som var annorlunda än de som hade förekommit efter 1917, och började med den nya situationen, men framför allt med beständigheten [*invariance*] i den kommunistiska rörelsens natur.

Ultravänstern föddes och växte fram i motsättning till socialdemokratin och leninismen – som hade övergått i stalinism. Emot dessa affirmerade de proletariats revolutionära *spontanitet*. Den tyska (i själva verket den tysk-holländska) kommunistiska vänstern och dess förgreningar vidhöll att den enda ”mänskliga” lösningen låg i proletariats egna handlande, utan att det var nödvändigt att utbilda eller organisera dem; att när de agerade själva och för sig själva så fanns fröna till radikalt annorlunda samhällsliga förhållanden i arbetarnas aktioner; att erfarenheterna av att ta kampen i egna händer förberedde dem att ta hela samhället i sina händer när revolutionen blev möjlig; att proletärer idag måste vägra att låta sig berövas även de minst betydande aktionerna av fackförenings- eller partibyråkratierna, för att imorgon kunna förhindra att en så kallad arbetarstat styrde produktionen i deras ställe och institutionaliserade en statskapitalism, som den ryska

revolutionen hade gjort. Slutligen hävdade de att fackföreningarna och partierna hade blivit element av kapitalismen.

Innan den reducerades till smågrupper hade den tyska vänstern varit den mest avancerade (och numerära) komponenten i rörelsen från 1917 till 1921. Senare förblev den, oavsett eventuella svagheter, den enda strömning som under alla omständigheter och utan eftergifter försvarade de utsugna. På samma sätt vägrade de stöda något som helst krig, varesig anti-fascistiskt (till skillnad från trotskisterna och större delen av anarkisterna) eller nationellt (till skillnad från bordigisterna), med undantaget det spanska inbördeskriget, under vilket de i anarkismens fotspår gick så långt som till att stöda CNT.

I det att de i sina teorier affirmerade proletariats autonomi gentemot statsintervention så förkastade de allt som berövade arbetarklassen sin kapacitet till initiativ: parlamentarism, syndikalism, antifascistiska och nationella fronter, så som den franska motståndsrörelsen mot den tyska ockupationen, och alla apparater som tenderade till att konstituera sig som ett parti ovanför arbetarklassen.

”Arbetarklassens frigörelse måste vara arbetarklassens eget verk”, säger *Manifestet*. Men vilken sorts frigörelse? För den tyska vänstern blandades kommunismen samman med arbetarstyre. De såg inte att autonomi måste praktiseras på alla områden och inte endast i produktionen eller att det endast är genom att radera marknadens utbyte från alla samhällsliga förhållanden, från allt som ger näring åt livet, som proletärerna kan hålla kvar herraväldet över sin revolution. Att organisera produktionen ånyo är att föda en ny administrativ apparat. Alla som för fram en ledning [*management*] dömer sig själva till att skapa en ledningsapparat.

Att byråkrater styr våra liv är endast en aspekt av vårt berövande av oss själva. Denna alienation, det faktum att vårt liv bestäms av andra än oss själva, är inte blott en administrativ verklighet som en annan styrelseform kan ändra. Ett privilegierat skikt av beslutsfattare som monopoliserar beslutsfattandet är en effekt av marknadens och lönarbetets samhällsliga förhållanden. Även i förkapitalistiska samhällen såg den självanställda hantverkaren att hans verksamhet undflydde honom då den klev in i prismetanismen. Sakta men

säkert frantog handelns logik honom beslutet över verksamheten. Det fanns emellertid inte någon "byråkrat" som dikterade hans beteende. Pengar och lönarbete innesluter redan i sig själva möjligheten till och nödvändigheten av detta berövande. Det finns endast en gradskillnad mellan hantverkarens berövande och den oskolade BMW-arbetarens. Skillnaden är inte liten, skall erkännas, men i båda fallen "... beror /deras/ arbete på orsaker som skiljts från dem..." (Dézamy, *Code de la communauté*, 1842). Vad gäller ledarna [*management*] så förkroppsligar de denna alienation. Det handlar sålunda inte mer om att ersätta dem med arbetarråd än att ersätta bourgeoisie med byråkrater från fackföreningarna eller partierna – resultatet skulle genljuda av de tyska erfarenheterna efter 1917.

Fångade mellan SPD och CIO – kontrarevolutionens två former som föddes ur arbetarnas kamp – var den tyska vänstern tvungen att motsätta sig båda. Men de hade svårt att se att IWW skulle ha försvunnit eller blivit en reformistisk organisation. Som autonom arbetarorganisation avslöjade IWW retrospektivt alla sina förtjänster. Men det är inte tillräckligt för en struktur att vara *ouvriéristisk* eller antibyråkratisk för att vara revolutionär. Det är beroende av vad den gör. Om den deltar i fackföreningsaktiviteter så blir den vad fackföreningarna är. Sålunda misstog sig även den tyska vänstern på CNT:s natur. Mer övergripande så visade de icke desto mindre att det är alldeles för ytligt att endast ta fackföreningarna i beaktande och att det är det *reformistiska agerandet* från arbetarna själva som förblir organiserat, öppet kontrarevolutionärt, reformistiskt.

Den tyska vänstern förstod att den *borgerliga* världen från innan 1914 hade lämnat plats åt den *kapitalistiska* världen. De såg kapitalet varhelst det förekom, inklusive Sovjetunionen, medan det inte var förrän 1945 som Bordiga framställde saken så klart. Rådskommunismen begränsade sig själv till rådism, men omedelbart efter kriget 1939-45 insåg de nödvändigheten av att lämna den teoretiska grund som definierats mellan krigen bakom sig. 1946 förstod Pannekoek att proletariatet hade genomgått "ett misslyckande som hängde ihop med mål som var allt för begränsade" och att "den verkliga kampen för frigörelse inte hade börjat än". Som det renaste uttrycket för det

revolutionära proletariatet efter 1917 så reproducerade den tyska vänstern även dess begränsningar, som de av sig själva inte kunde ta sig förbi.

Som ett arv efter ultravänstern efter kriget så existerade tidskriften *Socialisme ou Barbarie* i Frankrike mellan 1949 och 1965. Organisatoriskt så härledde sig gruppen som konstituerade sig kring tidskriften inte från den tyska vänstern utan från trotskismen, kort innan de fick sällskap från avhoppare från den italienska vänstern. Även om de aldrig gjorde anspråk på detta förhållande, så tillhörde *SouB* icke desto mindre rådismen, vilket de nått som ett resultat av reflektioner kring byråkratin, som växte fram ur deras förkastande av den trotskistiska hållningen gentemot Sovjetunionen.

En av meriterna med *SouB* var att de sökte efter "svaret" hos proletariatet. Utan populism eller påståenden om att ha återupptäckt något slags "arbetarvärde" förstod de att *arbetarnas talande* faktiskt var en förutsättning för den kommunistiska rörelsen. Sålunda stödde de uttrycksformer så som *Tribune Ouvrière*, som publicerades av Renault-arbetare. På så sätt placerade de sig inom den vidare rörelse som skulle kulminera i maj 1968 och ge upphov till preliminära utkast till självständig organisering så som *Inter-Enterprises*. Att en arbetarminoritet kommer samman och talar är i sanning ett villkor för kommunismen.

Fackföreningarna och arbetarpartierna erbjuder sina tjänster till lönarbetarna i utbyte mot erkännande och stöd, inklusive finansiellt stöd. Extremvänstergrupper låtsas erbjuda lönarbetarna ett bättre skydd för sina intressen än fack- och partibyråkraterna som de anser vara allt för moderata. I utbyte kräver de än mindre: ett bifall för deras program, om än halvhjärtat. Interventionister och frihetliga ser alla samma *lösning på kontinuiteten* mellan proletariatet och kommunismen – de ser kommunismens innehåll som något utanför proletariatet. I det att de inte ser det interna förhållandet mellan proletariat och revolution – förutom att det är det förra som gör det senare – tvingas de att *introducera* ett program.

SouB visade att arbetarnas aktioner innehöll mer än en kamp mot utsugningen och att de förde med sig frön till nya förhållanden. Men de såg endast detta i självorganiseringen, inte i den proletära praxisen – den

monstruösa bilden av ett mänskligt liv som produceras av kapitalet, som genom eruption kan ge upphov till en annan värld.

Förutsatt att man inte fångas i frågor om att organisera eller styra arbetet så möjliggör ett studerande av fabrikslivet ett klargörande av den proletära kampens kommunistiska riktning. Sålunda gick det vittnesmål över den amerikanska arbetaren som Ria Stone publicerade i de tidigare utgåvorna av tidskriften längre än det teoretiserade av socialismens innebörd som Chaulieu ägnade sig åt senare (även om publicerandet av Stones text inte skulle ha varit möjlig utan Chaulieus ”fel”).

SouB bröt med *ouvriérismen*. Leforts ”The Proletarian Experience” är utan tvekan den mest djupsinniga texten som publicerades av *SouB*. Men han ger antydningar om gruppens begränsningar och förutspådde genom detta dess återvändsgränd. I praktiken fortsatte han att söka efter en förmedling mellan misären i arbetarnas förhållanden och deras revolt mot kapitalet. Det är emellertid inom sig självt som proletariatet finner elementen till sin revolt och revolutionens innehåll, inte i någon organisation som ställs som en förutsättning och som antingen bringar medvetenhet eller erbjuder en bas för omgruppering. Lefort såg den revolutionära mekanismen hos proletärerna själva, men i deras *organisation* snarare än i dess motsägelsefulla *natur*. Så även han hamnade till slut i ett reducerande av socialismens innehåll till arbetarstyre.

Vidare kastade sig *SouB* in i en arbetarsociologi, istället för de arbetarvittnesmål som Lefort ville ha, och hamnade till slut i att få allt att kretsa kring distinktionen mellan ledning [*direction*] och utförande [*execution*]. I detta skilde de sig från *Information et Correspondence Ouvrières* (ICO) – som Lefort återanslöt sig till – en *ouvriéristisk* och rådistisk bulletin och grupp, ett mer omedelbart uttryck för arbetarnas autonomi, och från *Groupe de Liaison pur l'Action es Travailleurs* (GLAT) som var lika *ouvriéristiska* men mer ägnade sig åt att publicera minutiöst detaljerade analyser av kapitalismens utveckling. Var och en på sitt sätt kom ICO och GLAT att närvara vid Censiers universitetscenter som ockuperades av revolutionärer i maj 1968.

Den ungerska revolutionen gav ny kraft åt *SouB* som då åter stärkte sin rådism. De såg i praktiken i den ett bekräftande av deras teser vid en tid då ”rådsformen” kom att bevisa sig kapabel att agera på ett sätt som var rakt motsatt rådismen, till exempel genom att stöda en stalinistisk liberal. Inom kort övergav *SouB* sina gamla marxistiska referenspunkter och kastade sig ut på en intellektuell vandring som skulle ta slut 1965. Denna utveckling förde med sig att ”marxisterna” lämnade och grundade *Pouvoir Ouvrier* (PO) 1963. Och det var en av PO:s medlemmar, Pierre Guillaume, som gick vidare och grundade bokhandeln *la Vielle Taupe* två år senare, vars roll vi senare kommer att titta på.

Liksom Situationistiska internationalen, fast på ett annat sätt, ”klamrade” sig *SouB* fast vid moderniseringen av västsamhället. Dess teser om den byråkratiska kapitalismen och det byråkratiska samhället, som föddes samtidigt som spöket av ett stalinistiskt maktövertagande och från störtandet av det franska samhället som hade orkestrerats av staten, uttryckte den kris som gnagde på den dominerande industriella modellen, särskilt i Frankrike. Genom att propagera paroller så som ”Arbetarmakt, bondemakt, studentmakt” (en PSU-pamflett från juni 1968), genom att göra ett ”självständigt och demokratiskt styre” till målsättning nummer ett populariserade maj ’68-rörelsen *SouB*:s tematik, samtidigt som den demonstrerade gränserna för både gruppen och hela rörelsen.

1969 sammanfattade tidskriften *Invariance* att ”*Socialismen ou Barbarie* var inget misstag. De uttryckte tydligt en position som blivit fördunklad i världsskala: genom sin tolkning av proletariatets frånvaro och framväxten av nya medelklasser ... uppfyllde *Socialisme ou Barbarie* sin roll att överträffa sekterna eftersom de öppnade upp för det omedelbara, det nuvarande, och kapade alla band till det förflutna...” (Series I, no 6, s. 29).

Den italienska vänstern och Bordiga

I spåret efter andra strömningar i den kommunistiska vänstern visade den vänster som av enkelhet kallas den italienska vänstern att proletären var mer än blott en producent som kämpar för att göra slut på sitt elände (vänsterns tes) eller att göra slut på sin utsugning (vänsterismens tes). Den såg i Marx' arbeten "en beskrivning av det kommunistiska samhällets karaktär" (Bordiga). De bejakade revolutionens anti-marknads- och anti-löneinnehåll. Och den återknöt kontakten med utopia.

Vi är de enda som grundar våra aktioner på framtiden.

Bordiga framförde en implicit kritik av uppdelningen mellan vetenskap och utopi som Engels hade etablerat i *Anti-Dühring*, som han menade vilade på "en falsk grund". Han definierade revolutionärerna som "utforskare av framtiden". För honom var inte utopia en förutsägelse av utan ett perspektiv från framtiden. Han återinrättade i revolutionen dess mänskliga dimension och närmade sig även vad som tjugo år senare skulle kallas ekologi. Men han såg på revolutionen som applicerandet av ett program genom "ett parti", inte som en dynamik som förenar människor då de kommunicerar världen.

Man kan emellertid förutse att en kommuniceringsrörelse som krossar staten, underminerar fiendens samhälleliga grund och sprider sig under effekten av den oförsvarbara appell som jagar på födseln av nya samhälleliga förhållanden mellan människor, kommer att knyta samman det revolutionära lägret långt bättre än någon kraft som medan den väntar på att erövra världen innan den kommunicerar den inte kommer att agera på något annat sätt än... en stat. En serie av grundläggande åtgärder och bakslag kommer att tillåta ett oerhört sparande av materiella medel och kommer att öka initiativrikedomen tiofalt. Kommunismen kommer att innebära övergivandet av många typer av produktion som är resultat av "storskalighet" som påtvingats av behovet av profitabilitet.

Värdeförmeringen som påför koncentrerings driver på kapitalismen mot gigantism (megapolis, en energibulimi) och ålägger den att strunta i alla icke-profitabla produktivkrafter. Kommunismen kommer tvärtemot detta att kunna decentralisera, att använda lokala resurser och inte på grund av att en mänsklighet som har centraliserats i ett parti kommer att ha beslutat över detta utan på grund av behov som växer ur människors aktiviteter kommer att sporra dem att leva annorlunda på det här jordklotet. Därefter kommer konflikten mellan "rummet och betongen" [*space against concrete*] som Bordiga talade om att upphöra.

Den italienska vänstern förde fram kommunismen, särskilt efter 1945, utan att greppa den som en rörelse av mänskligt handlande med en tendens till att befria sig själv. Efter 1917 hade proletariatet kämpat utan att attackera samhällets grundvalar och som ett resultat hade radikala grupper största svårighet med att intellektuellt fånga grundvalarna för det sociala livet och därmed revolutionen.

Vidare iakttog inte Bordiga alla implikationerna av sin vision av kommunismen. Istället för att definiera "proletariatets diktatur" som något som börjar med kommuniceringen så begränsade han den till en politisk diktatur, som från början gjorde den till en fråga om makt. Den tyska vänstern hade haft intuitivt att kommunismen huserar i själva naturen av att vara proletär, utan att greppa kommunismens natur. I motsats till det förstod den italienska vänstern kommunismens natur men berövade proletariatet rollen att implementera den istället för att anförtro detta till ett parti, en principernas skyddsängel, som fått ansvaret att genomdriva den med våld.

Utan tvekan kom Bordiga med en erkänt hård kritik mot demokratin. Folk förebrår ofta demokratin för att separera de proletärer som förenats i kamp genom röstsedeln och förespråkar istället en "sann demokrati" eller "arbetardemokrati", där beslut skulle fattas av alla på stormöten, etc. Bordiga visade emellertid att demokratin skapar denna separering av beslutsfattandet eftersom den skiljer ut *själva stunden för beslutet*. Att få folk att tro att de kan hänga upp allt på en privilegierad stund för att kunna veta vad man skall besluta och vem som skall genomföra det och att för detta syfte skapa

en process av övervägande och beslutsfattande: här är den demokratiska illusionen! Mänskligt handlande drivs endast till att isolera stunden för beslutsfattande om detta handlande själv är motsägelsefullt, om det redan hindras av konflikter och om antagonistiska krafter redan har etablerats. Strukturen för att sammanföra olika uppfattningar är inget annat än en fasad som döljer de verkliga besluten som genomdrivs av det föregående spelet mellan krafterna.

Demokratin etablerar ett brott i tiden, *får det att verka som om man startade igen från scratch*. Man kan applicera Mircea Eliades analys av religionen på den demokratiska ritualen, där man återkommande återspelar övergången från kaos till ordning och där man placerar sig själv utanför tiden för ett kort ögonblick som om allting åter hade blivit möjligt. Demokratin har rests som princip i samhällen där härskarna måste mötas för att dela på makten genom att rätta sig efter spelets regler, även om det innebär en återgång till diktatur (ett tillåtet styrelsesätt i antikens Grekland) så snart som spelet hindras.

Samtidigt som Bordiga väldigt tydligt visade att den *demokratiska principen* är främmande för grunden för revolutionär aktion och mänskligt liv var han oförmögen att föreställa sig interagerandet av proletärernas subversiva aktiviteter och han kunde inte föreställa sig någon annan lösning än (partiets) diktatur. Den tyska vänstern hade förfallit till det demokratiska misstaget genom fetiseringen av arbetarrådet. Efter att ha misslyckats att fånga proletariatets subversiva kapaciteter och deras möjligheter till att centralisera sina aktioner hade den italienska vänstern förfallit till det falska alternativ som de själva hade förkastat och uttalade sig till förmån för diktaturen, även om den implementerade en monolitisk disciplin när så behövdes.

Djupt motsägelsefullt kritiserade Bordiga implicit Lenin, socialdemokratin och marxismen – men endast halvvägs. Genom att återvända till Lenins teser gick han så långt som till att skriva ett långt lovtal till *Radikalismen – kommunismens barnsjukdom* som vilseledde en stor del av

den generation revolutionärer som framträdde efter 1968, som endast såg bordigismen som en variant av leninismen.

För den tyska vänstern representerade arbetarnas förenade gräsrotsorganisationer klassen. För den italienska vänstern representerade fackföreningarna klassen. Det faktum att arbetarna befann sig i facket tycktes viktigare än *vad de gjorde där*. ”Fackföreningen är alltid, även när den är korrumperad, ett arbetarcenter” (Bordiga, 1921). Från denna synvinkel innehöll facket alltid en potential till revolutionär aktion. I båda fallen sattes formen – arbetarnas organisation – framför denna organisations funktion. Bordigas fundamentala misstag var att hålla fast vid den uppdelning mellan ekonomi och politik som han ärvt från den Andra internationalen och som den Tredje internationalen inte ifrågasatte. Den revolutionära offensiven 1917-21 hade förkastat denna separering i praktiken men hade inte gått tillräckligt långt för att påföra detta på hela den kommunistiska vänsterns tänkande.

Proletär medvetenhet kan återuppstå i så måtto som partiella ekonomiska kamper utvecklar sig tills de når den högre politiska fas som ställer frågan om makten (*Communisme*, #1, april 1937).

Nej. Det är nödvändigt att fröna till en samhällelig kritik *redan* existerar, lika mycket i den initiala fasen av en rörelse som i den senare (hur man upptäcker den, hjälper den att mogna, allt beror på detta...), en kritik som ifrågasätter både ekonomin och politiken genom att vägra realismen (i krav som är kompatibla med ett företags hälsa) och förmedlingar (att dela makten, anförtra någon organisation mellan arbete och kapital).

Bordigas svaghet stammade ur hans oförmögenhet att greppa att kommunismen växer ur de behov och praktiker som skapas av proletariatets konkreta förhållanden. Bordiga ställde frågan om *övergången* mellan arbetarnas ekonomiska kamp och politiken. Han urskiljde på ett inadekvat sätt den revolutionära processen. Han visste att kommunismen *inte byggs*, att revolutionen är nöjd med att kliva över hindren för ett liv för vilket de flesta

elementen redan existerar ”i /kapitalismens/ inre” (Marx). Men för honom förblev revolutionen en politisk makts agerande som förändrade ekonomin. Han såg inte att kommunisering och kampen mot staten nödvändigtvis är simultan.

Spekuleringar över olika organisationsformer (råd, parti, arbetarnas massorganisation) och den teoretiska separeringen av ekonomi och politik bevisade att det proletariat som före 1914 hade förlorat uppfattningen av dess förening hade redan efter 1917 återhämtat den. Organisationen kom att fylla det vacuum som lämnats i frånvaron av proletärernas revolutionära aktioner. När samhällseliga motsägelser inte frambringar någon subversiv rörelse så söker man efter en teoretisk huvudnyckel. Bordiga fann denna i arbetarnas ekonomiska rörelse som antogs generera revolutionära aktioner tack vare stödet från ett parti. Detta initiala antagande ersatte totalitetssynen.

Invariance som tog upp Bordigas teser hade börjat existera före 1968. Vid bokhandeln *La Vieille Taupe* hade Pierre Guillaume insisterat betydelsen av denna tidskrift för vänner och kunder. *Invariances* huvudsakliga merit var att de riktade uppmärksamheten mot de rikaste aspekterna av Bordigas teorier vid en tid då International Communist Party, som särskilt tog sig an ledningen över det bordigistiska arvet, sa lite om dem, och till och med dolde Bordigas identitet i namn av partianonymitet och föredrog att betona den italienska vänsterns väganden: kampen mot antifascismen eller mot *educationism*, etc.

Bordiga hade i Marx' arbeten sett en beskrivning av kommunismen. Från sitt första nummer, skrivet av Camatte och Dangeville, hävdade *Invariance* att ”Marx och Engels hade härlett partiets karaktäristika från beskrivningen av det kommunistiska samhället”. Men *Invariance* förblev partimetafysikens fånge.

Under perioden 1917-1937 – och än mindre med kontrarevolutionens höjdpunkt som präglade kriget och efterkrigsuppbyggnaden – hade proletariatet inte tvingat på sig självt vad det är – resultatet av de praktiker och behov som växer ur dess fundamentala förhållanden. För att motstå kontrarevolutionen konstruerade den italienska vänstern en metafysik av

proletariatet, en entitet som ägde rum i frånvaron av en reell rörelse och dess referens till partiet användes för att bevara ett revolutionärt perspektiv, på samma sätt som dess misstro mot ”anarkism” (en term som användes för att inkludera den tyska vänsterns rådism) tjänade som ett försvar mot risken att avvika mot demokratin.

Situationistiska internationalen

Den kapitalistiska invaderingen av livets totalitet, som accelerade under den välståndscykel som började på 50-talet hade producerat sin liberala kritik: arbeten av Vance Packard om planerat åldrande, av Riesman om den solitära massan, av Henri Lefebvre om vardagslivet, etc. De mer långsamt varufierade industriella länderna, så som Frankrike, hade under en längre tid hållit vid liv en kylig attityd gentemot ”amerikanismen” (se särskilt *Le Monde*). Omkring 1960, vid en tid då proletärernas praktiska kritik sammanföll med en initial oro över gränserna för denna tillväxt, och dess riktning, hamnade hela det moderna kapitalistiska livets form och till och med stil i hetluften. I detta sammanhang, i mötesplatsen för den nya världens stolta modernitet och den gamla världen som hade underminerats av masskonsumtion som förenade tyskar, skandinaver och amerikaner å ena sidan och fransmän och italienare å den andra, skulle den Situationistiska internationalen (1957-71) komma med ett avgörande bidrag till kritiken av marknadens generaliserade kolonisering.

Som en produkt av 1960-talets välstånd kunde S.I. ta sig an en kritik av världen utan att stänga in sig själv i ekonomin/produktionen/fabriken/arbetarna samtidigt som arbetare, som de vid FIAT 1969, gjorde platsen utanför arbetet (boende och transport) till startpunkten för sina aktioner. S.I. återknöt kontakten med kritiken av den politiska ekonomin från den period som föregick 1848.

Den historiska utvecklingen tvingar oss att se att lönelivet inte bara sker på arbetsplatsen. Den gamla arbetarrörelsen, som försvann som

samhälleligt nätverk för att ge plats åt förhandlingsorgan, hade utökat sina ramar till alla proletärens aspekter av livet. Idag är partier och fackföreningar försäljare som spelar samhällstjänstens roll och som i stort fungerar som statsadministratörer.

S.I. kritiserade "urbanismen", vetenskapen och teknikerna för att rekreera de samhälleliga förhållanden där rötterna för de tidigare kollektiva banden hade ryckts upp. Kapitalet hade krossat både staden och landsbygden och skapat ett hybridrum, en stad utan centrum. (På detta sätt hade kapitalet skapat ett eget rum efter sitt ideal, dvs ett samhälle utan centrum, men vars centrum fanns överallt.) De många försöken med experimentmodellstäder (så som Pullman nära Chicago vid slutet av 1800-talet) förebyggde varken mot sociala problem eller arbetarkravaller. Arbetare-arbetsgivarstaden, som Nicolas Ledoux projekt vid Arc-et-Senans vid slutet av 1700-talet misslyckades på grund av att lönelivet inte kan ha arbetsplatsen som sitt enda centrum. Den "normala" moderna staden integrerar arbetarna bättre eftersom de behöver en kapitalistisk miljö snarare än en arbetsgivar miljö. Den kapitalistiska miljön vidmakthåller en gemenskap även om denna till stor del (men inte fullständigt, långt därifrån) är en marknadsgemenskap som konstitueras av teven och snabbköpet, med bilen som kommunikationsmedel mellan lösgjorda platser. TV:n, snabbköpet och bilen förutsätter fortfarande förekomsten av mänskliga varelser för att titta, gå och för att få dem att fungera mer eller mindre tillsammans.

Ställda inför den moderna staden sökte S.I. efter ett nytt bruk för vissa platser. De gav nytt liv åt utopia, åt positiva liksom åt negativa utopiska visioner. Till en början trodde de att det var möjligt att experimentera med nya sätt att leva men det slutade med att de visade att detta återhävdande av existensvillkoren förutsatte inget mindre än det kollektiva återhävdandet av alla aspekter av livet. De gav en ny innebörd åt kravet på att skapa nya samhälleliga förhållanden. Medan de flesta revolutionärer debaterade om "makten" eller "statens bortvittrande" så förde de fram revolutionen inte som en politisk angelägenhet utan som ett förändrande av hela livet. En "banalitet" säger du? Men en banalitet som först återintroducerades i den

revolutionära rörelsen på 1960-talet och då tack vare bland andra S.I.'s aktiviteter.

Som en produkt både av den rådistiska vänstern (Guy Debord var under några månader medlem av *Socialisme ou Barbarie*) och de som förkastade denna startade S.I. från en kritik av skådespelet som passivitet och omformandet av all aktivitet till kontemplation och detta ledde dem till att bejaka kommunismen som aktivitet.

Som bildstormare och befriade från problematiken med arbetarorganisationen (till skillnad från grupper så som Pouvoir Ouvrier och ICO) skakade S.I. om ultravänstern. Men dess teori om *skådespelet* drev dem in i en återvändsgränd: rådismens återvändsgränd. Så som varandes mer ett uttryck för attackerna mot *varan* snarare än för en (frånvarande) allmän rörelse mot *kaptialet* så producerade de inte någon analys av hela den kapitalistiska processen. Precis som *Socialisme ou Barbarie* såg de kapitalet som en styrelseform som berövade proletärerna all makt över sina liv och drog slutsatsen att det var nödvändigt att finna en mekanism som tillät allas inblandning. Till detta lade de motsättningen passiv/aktiv. Genom att se kapitalet teoretiskt mer som skådespel än som kapital så trodde de att de för att bryta passiviteten hade funnit medlet (demokratin), platsen (rådet) och en livsform (generaliserat självstyre).

Idén om skådespelet svalde idén om kapitalet och bidrog till en förvriddning av verkligheten. S.I. glömde i själva verket att "den mest signifikanta karaktäristikan på den kapitalistiska arbetsdelningen är omformandet av arbetaren från den aktiva producenten till en åskådare av sitt eget arbete" (*Root and Branch: The Rise of the Workers' Movements*, Greenwich, Conn. 1975. Från *A Break With The Past* av Stanley Aronowitz). "Skådespelet" hade sina rötter i produktions- och arbetsförhållandena, i det som konstituerar kapitalet. Man kan endast förstå skådespelet om man börjar med kapitalismen, inte tvärtom. Skådespel och passiv kontemplation är effekter av ett mer fundamentalt fenomen. Det är det relativa tillfredsställelsen av de "behov" som skapats av kapitalet de senaste 150 åren (bröd, anställning, tak över huvudet) som skapar en passivitet i

beteendet. Det teoretiska konceptualiserandet av skådespelet som samhällets motor eller natur var idealistiskt.

Sålunda erkände de, i den tyska vänsterns fotspår, den revolutionära spontaniteten, men utan att visa denna spontana aktivitets natur. De glorifierade stormötena och arbetarråden istället för att specificera innehållet i vad dessa former försökte uppnå. Slutligen kapitulerade de inför samma formalism som den ultravänster de förlöjligade, och såg inte bjälken i sitt eget öga.

S.I. visade på militansens religiösa aspekter – en avlägsnad praktik i vilken individen agerar för en sak samtidigt som han gör en abstraktion av sitt eget liv, undertrycker sina begär och offerar sig själv för ett mål utanför sig själv. Även utan att tala om deltagandet i de klassiska politiska organisationerna (kommunistpartiet, extremvänstern...) förvandlas permanent revolutionär aktion mycket riktig ibland till militans: genom att helt och hållet ägna sig åt en grupp, och en besatthet av en specifik bild av världen blir individen otillgänglig för de revolutionära handlingarna den dag då de verkligen blir möjliga.

Men detta vägrande av militans bidrog istället för att ankra sig själva inom en praktik och inom en förståelse av de verkliga förhållanden som kan förhindra utvecklandet av ett militant beteende till kravet inom S.I. på en radikal attityd i allting. De ersatte en militant moralitet med en annan, radikaliteten, lika oförmögen att fungera och lika otolerbar.

Genom att inte nöja sig med att förkasta skådespelet började S.I. att vända ryggen åt det samhälle de levde i. Skandalen vid Strasbourg-universitetet som förebadade maj 1968 var en succé. Men S.I. gjorde processen till ett system och missbrukade den så långt att den slog tillbaka mot dem själva. Deras härmande av reklamtekniker och skandaler omvandlades till en systematisk kontramaniplation. Det finns inte något som en anti-reklam-reklam. Det finns inget användbart i media för att komma över revolutionära idéer.

I motsättning till en militant falsk anspråklöshet satte S.I. sig själva i scenens mitt och överdrev enormt sin betydelse för världssituationen. Dess återkommande referenser till Machiavelli, Clausewitz och andra strateger

var mer än enbart en provokation. De framhävde att en adekvat *strategi* skulle låta en tillräckligt smart grupp att manipulera media och påverka folkopinionen i en revolutionär riktning. Detta är verkligen beviset på deras hemmastaddhet i skådespelskonceptet och slutligen på deras oförmåga, genom idealismen, att greppa skådespelsfenomenet. När de presenterade sig som universums centrum och som det revolutionära mognandets agent, etc., så trodde man först att de var ironiska. Men de gjorde detta till ett ständigt tema och man undrade till slut om de inte själva trodde på de enormiteter de spridit om sig själva.

S.I. försåg oss med den bästa approximationen av kommunismen bland de teorier som hade en genuin samhällelig spridning före 1968. Men de förblev fångar i den gamla rådistiska illusionen till vilken de lade sina egna illusioner om etablerandet av en revolutionär "*savoir vivre*" ["levnadskonst"]. De skapade en etik i vilken njutningen tog det mänskliga handlandets plats. Genom att göra detta tog de sig inte förbi det kapitalistiska överflödets ramverk som möjliggjorts av automationen utan ägnade sig istället åt att beskriva arbetets slut som en enorm passionerad förströelse.

Den italienska vänstern hade framställt kommunismen som avskaffandet av marknaden och hade brutit med kulturen av produktivkrafterna men den var omedveten om den enormt subversiva kraften i de konkreta kommunistiska åtgärderna. Bordiga flyttade kommuniseringen till dagen efter maktövertagandet. S.I. presenterade revolutionen som en omedelbar och progressiv avvarufiering. De såg den revolutionära processen inom de mänskliga förhållandena. Och staten kan verkligen inte krossas på en militär nivå. Som en mediering av samhället måste även den förintas genom att man underminerar de kapitalistiska förhållanden som bär upp den.

S.I. hamnade slutligen i ett fel som var symmetriskt med Bordigas. Den senare hade reducerat revolutionen till applicerandet av ett program. S.I. skulle begränsa den till kullkastandet av de omedelbara förhållandena. Varken Bordiga eller S.I. såg totaliteten. Den förra såg en helhet som abstraherats från de verkliga förhållandena och de praktiska åtgärderna, de senare såg en helhet utan enhet eller determinering, summan av partiella punkter som

spred sig allteftersom. Genom att vara inkapabla att teoretiskt bestämma den revolutionära processens helhet tog båda sin tillflykt till organisatoriska palliativ: partiet för den ena, råden för de andra.

I sin praktik avpersonifierade Bordiga rörelsens tillgänglighet och gick så långt som till att förneka och utplåna sig själv bakom en självstympande anonymitet vilket tillät all möjlig manipulation från (det bordigistiska) PCI. Tvärtemot detta affirmerade S.I. individen till en nivå av elitism och gick så långt som till att se sig själva som universums centrum.

Även om de istort var omedvetna om Bordiga bidrog S.I. lika mycket som honom till den revolutionära syntes som lades fram runt 1968.

Källa: John Gray For Communism